

В І Д Г У К

офіційного опонента доктора медичних наук, професора **Подрігала Леоніда Володимировича** на дисертаційну роботу **Радченка Юрія Анатолійовича** «**Теоретико-методичні основи системи оцінювання підготовленості юних спортсменів у єдиноборствах (на матеріалі рукопашного бою)**»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора наук
з фізичного виховання та спорту за спеціальністю
24.00.01 – Олімпійський і професійний спорт

Актуальність теми дисертації. Рукопашний бій визнається одним із найскладніших видів єдиноборств. Це обумовлено тим, що він передбачає і боротьбу між суперниками, і застосування різноманітного технічного арсеналу, запозиченого із багатьох видів єдиноборств. Спортсмен-рукопашник діє в умовах ліміту часу для прийняття рішень, на нього впливає велика кількість відволікаючих факторів тощо. Рукопашний бій є вагомим компонентом бойової та спеціальної фізичної підготовки представників сектору безпеки й оборони та військової підготовки населення держави. Саме це сьогодні спонукає до збільшення популяризації рукопашного бою як серед дорослих, так і серед дітей і підлітків.

Зростання популярності цього виду спорту потребує оновлення знань у теорії й методиці підготовки спортсменів, проведення сучасних досліджень з урахуванням тенденцій, притаманних спорту ХХІ століття загалом та єдиноборствам зокрема. Водночас у наявній науково-методичній літературі практично відсутні відомості щодо оцінювання підготовленості спортсменів у системі поясів або вони мають розрізнений, імовірнісний, а не достовірний характер. Наведені відомості обумовили необхідність перегляду наявної системи знань щодо оцінювання підготовленості юних спортсменів у рукопашному бої з урахуванням тенденцій, притаманних сучасному спорту загалом та єдиноборствам зокрема.

Актуальність роботи також доводиться тим, що вона виконана відповідно до Плану науково-дослідної роботи Чорноморського національного університету імені Петра Могили за темою «Розробка та реалізація інноваційних технологій та корекція функціонального стану людини при фізичних навантаженнях у спорті та реабілітації», Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України за темою «Науково-методичний супровід тренувальної та змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у єдиноборствах та силових видах спорту».

Достовірність і наукова новизна отриманих результатів. Вірогідність отриманих результатів і висновків забезпечена їх комплексним обґрунтуванням, адекватністю обраних методів меті та завданням дослідження; якісним і кількісним аналізом результатів; доцільним і коректним застосуванням статистичних методів для обробки і аналізу.

Дисертація має суттєву наукову новизну. В ній вперше сформовано на підставі теоретичного аналізу й узагальнення даних, передової спортивної

практики, власних експериментальних досліджень систему знань, яка розглядає концепцію системи поясів, як підґрунтя оцінювання підготовленості юних спортсменів у рукопашному бою в органічному взаємозв'язку з урахуванням сучасних вимог розвитку єдиноборств, інтегровано систему поясів як підґрунтя оцінювання підготовленості спортсменів у рукопашному бою в загальну систему багаторічної підготовки спортсменів, сформовано цілісне уявлення про систему знань щодо особливостей функціонування системи поясів як підґрунтя оцінювання підготовленості спортсменів у різних видах спортивних єдиноборств, обґрунтовано та розроблено зміст та структуру «Єдиних кваліфікаційних вимог» як важливого елементу оцінювання підготовленості юних спортсменів у рукопашному бою, проведено аналіз й узагальнення досвіду оцінювання підготовленості юних спортсменів у єдиноборствах, зокрема в рукопашному бою, обґрунтовано основні положення системи поясів як підґрунтя оцінювання підготовленості спортсменів у рукопашному бою, проведено ретроспективний аналіз змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів, які спеціалізуються в рукопашному бою та визначено її сучасний стан, представлено систему поясів як підґрунтя оцінювання підготовленості юних спортсменів у рукопашному бою як взаємозалежний багаторічний процес, який спрямовано на максимальну реалізацію індивідуальних можливостей, спортсменів, теоретично обґрунтовано та розроблено технологію комплексного оцінювання підготовленості спортсменів у рукопашному бою.

Отримані результати дозволили доповнити та розширити наукові положення про організаційно-методичні особливості оцінювання підготовленості в процесі багаторічної підготовки спортсменів у єдиноборствах (на матеріалі рукопашного бою) та особливості застосування техніко-тактичних дій у змагальній діяльності кваліфікованих спортсменів із рукопашного бою, а також доповнити та розширити наукові положення щодо особливостей організації навчально-тренувального процесу юних спортсменів, які спеціалізуються в рукопашному бою.

Якість використаних для дослідження методів, репрезентативність отриманих результатів. Схема виконання роботи передбачала можливість отримання повної й об'єктивної інформації при послідовному виконанні поставлених завдань, причому відомості, отримані на попередніх етапах, стали передумовою наступних етапів дослідження. У роботі використані такі методи, як теоретичні методи дослідження (аналіз, синтез), аналіз і узагальнення спеціальної літератури, аналіз змагальної діяльності; педагогічний експеримент, метод експертних оцінок, методи математичної статистики.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації та доцільність продовження і розвитку відповідних досліджень. Отримані результати мають суттєву практичну значущість та впроваджено в процес управління системою оцінювання підготовленості спортсменів Всеукраїнської федерації рукопашного бою; у тренувальний процес КДЮСШ «АРСЕНАЛ»; в освітній процес кафедри спортивних єдиноборств та силових

видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України; у Правила спортивних змагань з рукопашного бою; у практику тренувальних занять соціального проєкту Президента України і Міністерства молоді та спорту України «Активні парки – локації здорової України».

Застосування технології комплексного оцінювання підготовленості спортсменів рукопашного бою надало змогу створити необхідні передумови для підвищення ефективності навчально-тренувального процесу та збереження спортивного резерву.

Оцінка наукової та літературної якості складу матеріалу і стилю дисертації. Дисертація написана літературною українською мовою, автор добре володіє матеріалом та вільно його викладає. Характер та стиль оформлення дисертації повністю відповідають загальним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації. Структура викладення дисертаційного матеріалу є традиційною, такою, що є прийнятною для наукових робіт подібного плану. Матеріали дисертації викладені на 515 сторінках. Робота складається з анотації двома мовами, списку публікацій здобувача за темою дисертації, змісту, переліку умовних позначень та скорочень, вступу, дев'яти розділів та висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, 7 додатків. Матеріали дисертації ілюстровано 153 таблицями та 55 рисунками. Список використаних джерел складається з 375 найменувань, з яких 123 іноземні.

У вступі обґрунтована актуальність теми дослідження, показано її зв'язок із державними науковими програмами, сформульована мета та завдання дисертації, визначено об'єкт та предмет, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, наведені відомості щодо апробації результатів, наявних публікацій, структури роботи.

Перший розділ присвячено аналітичному огляду літератури. Здобувач розглядає розвиток рукопашного бою як виду спорту, виділяє на матеріалі рукопашного бою теоретичні передумови пошуку шляхів оптимізації системи оцінювання підготовленості спортсменів у процесі багаторічної підготовки в єдиноборствах та теоретико-методичні засади управління, контролю та оцінювання в єдиноборствах. Важливе місце в огляді займає моделювання в системі багаторічної підготовки спортсменів. Проведений аналітичний огляд дозволив дисертанту ще раз ствердити актуальність обраного напрямку досліджень, його важливість для розробки теоретико-методичних основ системи оцінювання підготовленості юних спортсменів у єдиноборствах (на матеріалі рукопашного бою).

Другий розділ містить відомості щодо методології досліджень, матеріалів та методів, використаних у роботі. Досягнення мети та виконання завдань дослідження здійснено за допомогою спеціально розробленої програми, згідно з якою дослідження проведено за чотири етапи. До участі в дослідженні залучено 401 юний спортсмен різної кваліфікації віком 8-15 років, які спеціалізуються у рукопашному бою. Для вирішення методологічних

питань було створено експертну групу, до складу якої увійшли провідні фахівці з рукопашного бою.

У третьому розділі пошукувач наводить результати аналізу розвитку рукопашного бою у різних країнах світу. Зроблено наголос на тому, що найбільш популярним цей вид спорту є у країнах Європи та Азії. Спрямованість та тенденції розвитку рукопашного бою здійснюються на прикладі його розвитку у Польщі та Узбекистані, де він досягнув найбільш потужного розвитку. Під час аналізу автор наводить основні критерії оцінки стану рукопашного бою у зазначених країнах, обґрунтовує та доводить їх дієвість та ефективність. Важливим висновком цього етапу роботи є доказ відсутності чітких критеріїв щодо виконання прийомів, їх кількості та вимог з оцінювання підготовленості спортсменів. Це ще раз доводить актуальність та практичну значущість роботи.

Четвертий розділ присвячено оцінюванню змагальної діяльності спортсменів, які спеціалізуються в рукопашному бою. Він містить результати ретроспективного аналізу еволюції правил спортивних змагань з рукопашного бою. Автором з'ясовано основні тенденції змін у правилах змагань, спрямовані на вирішення проблеми об'єктивізації системи оцінювання та суддівства загалом, підвищення видовищності змагальних поєдинків, профілактики травматизму. Важливими перевагами цього етапу роботи є те, що автором побудовано модель, яка дає змогу оцінити рівень техніко-тактичної підготовленості спортсменів в умовах змагальної діяльності, розроблено узагальнену фазову структуру виконання захисних і контр атакуючих дій (моделі реального бою) розділу демонстрації прикладної техніки. Апробація розроблених моделей довела їх ефективність та дієвість.

Зміст п'ятого розділу стосується організаційно-методичних засад системи оцінювання підготовленості юних спортсменів у процесі багаторічної підготовки в єдиноборствах (на матеріалі рукопашного бою). Виконання цього завдання здійснено шляхом аналізу навчальних програм ДЮСШ. Це дозволило встановити вагомі розбіжності за окремими положеннями, що зазначені у програмних документах ДЮСШ та мають місце у реальній практиці роботи тренерів. Стверджено, що деякі положення не відповідають сучасним вимогам побудови реального навчально-тренувального процесу з рукопашного бою та потребують негайного подальшого доопрацювання. Важливим моментом є те, що наявні нормативи та тести, наведені у програмі ДЮСШ, не сприяють створенню умов розвитку основних фізичних якостей юних спортсменів, не відповідають специфіці рукопашного бою.

У шостому розділі автор наводить основні положення концепції системи поясів, яка є підґрунтям оцінювання підготовленості юних спортсменів у рукопашному бою. Підґрунтям для побудови системи оцінювання стали результати порівняльного аналізу відповідних нормативних програм найбільш популярних у світі видів спортивних єдиноборств (джудо, карате, джиу-джитсу, тхеквон-до). Отримані результати дозволили обґрунтувати та У дев'ятому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів**

дослідження» узагальнено отримані результати, окреслено їх практичну і теоретичну значущість, висвітлено дискусійні питання. На підставі цього сформульовано наукові положення трьох рівнів новизни (підтверджено, доповнено, вперше).

розробити концепцію системи поясів для рукопашного бою, виділити принципи, на яких вона базується, сформулювати дефініції її основних складових компонентів.

Подальшим розвитком розробленої концепції є сьомий розділ роботи, який містить основні положення системи поясів як підґрунтя оцінювання підготовленості юних спортсменів у рукопашному бою. Проведений в межах етапу аналіз мотивації підлітків, що займаються рукопашним боєм, довів позитивний вплив занять на стан спортсменів. Автором розроблена структура системи поясів, яка була інтегрована у систему оцінювання підготовленості спортсменів, які спеціалізуються у рукопашному бої. Важливою перевагою є створені вимоги до спортивної майстерності, віку, тривалості підготовки вихованців на різних етапах системи поясів. Зазначені вимоги є практичним керівництвом для фахівців, які максимально уніфікують та стандартизують процедуру оцінювання.

У восьмому розділі автор наводить результати щодо обґрунтування системи оцінювання підготовленості юних спортсменів у рукопашному бою та розробки технології її впровадження. Розроблена технологія характеризується наявністю чіткого алгоритму дії, кожен з етапів якого має прописаний порядок виконання певних дій. Визначення рівня кваліфікації здійснюється відповідно до розроблених нормативів та шкал оцінки на підставі запропонованих формул, тобто має кількісний характер і мінімізує можливість суб'єктивного підходу.

Дев'ятий розділ присвячено аналізу та узагальненню отриманих результатів, у ньому наголошується на їх практичній і теоретичній значущості, висвітлюються дискусійні питання. На підставі цього сформульовано наукові положення трьох рівнів новизни (підтверджено, доповнено, вперше).

Висновки, зроблені у роботі, є логічними, відбивають реалізацію поставлених завдань, містять найбільш важливі наукові і практичні результати, одержані в дисертації, та необхідний цифровий матеріал.

Повнота викладу результатів дослідження в наукових публікаціях, які зараховані за темою докторської дисертації. Положення дисертаційної роботи викладено у 42 наукових публікаціях: 30 статей – у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, 6 з яких у журналах, що індексуються у наукометричній базі Scopus; 7 матеріалів апробаційного характеру; 5 праць, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Особистий внесок здобувача в спільно опублікованих наукових працях полягає в організації досліджень, аналізі, обговоренні фактичного матеріалу, інтерпретації отриманих результатів і їх теоретичному узагальненні. Внесок співавторів визначається участю у формуванні завдань

дослідження, у організації досліджень окремих наукових напрямів, допомогою в обробці матеріалів.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дослідження оприлюднено та обговорено на міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту збройних сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України», (Київ, 2017, 2024); 8th International Multidisciplinary Academic Conference «Ecology of Century – The European Green Deal Challenges» (Bucharest, Romania, 2020); науково-практичному семінарі «Впровадження інноваційних методик фізичної підготовки здобувачів вищої освіти та військовослужбовців управління державної охорони» (Київ, 2021); міжнародній науково-практичній конференції «Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту, фізичної терапії та ерготерапії» (Дніпро, 2022, 2023, 2024); всеукраїнській електронній науково-практичній конференції з міжнародної участю «Біомеханіка спорту, оздоровчої рухової активності, фізкультурно-спортивної реабілітації: актуальні проблеми, інноваційні проекти та тренди» (Київ, 2022, 2023, 2024); міжнародній науково-практичній конференції «Підвищення фізичної працездатності різних груп населення в процесі занять фізичною культурою і спортом» (Ірпінь, 2024); VI Всеукраїнському науково-практичному семінарі з міжнародною участю «Фізична культура, спорт та реабілітація: проблеми, інноваційні проекти та тренди» (Вінниця, 2024); науково-методичних конференціях кафедри спортивних єдиноборств та силових видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України (Київ, 2021–2024).

Результати досліджень представлено на курсах для тренерів Всеукраїнської федерації рукопашного бою вищої та першої категорії (Київ, 2021–2024).

Наведені відомості свідчать, що результати докторського дисертаційного дослідження Радченка Ю.А. у наукових публікаціях викладено повно та належним чином апробовано.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Аналіз докторської дисертації Радченка Ю.А. дозволяє констатувати, що у рукопису відсутні академічний плагіат, фабрикації та фальсифікації наукових даних і експериментальних результатів. Також це підтверджено відповідними матеріалами метрологічної експертизи дисертації, що підтверджують оригінальність і відсутність академічного плагіату. Надані матеріали свідчать, що отримані наукові дані відповідають принципам коректної наукової практики.

Оцінюючи в цілому позитивно дисертацію Радченка Ю.А., необхідно у порядку дискусії зупинитися **на зауваженнях**, що виникли під час ознайомлення із роботою, а саме:

1. У списку публікацій є статті у журналах, які на сьогодні індексуються у базах Скопус та Web of Science, але це не вказано у списку публікацій.

2. Не зовсім вдало визначено предмет. Він також є явищем, а не властивостями заявленого об'єкту.

3. В роботі зазначено використання методу кваліметрії. Цей метод передбачає кількісний аналіз якісних показників шляхом побудови дерева цілей, про яке інформації нема. Фактично був застосований метод експертних оцінок із розрахунком коефіцієнту конкордації.

4. Рис.3.1 потребує внесення зворотного зв'язку. Його внесення ілюструє можливість розвитку рукопашного бою та демонструє ефективне функціонування системи «Рукопашний бій в Узбекистані».

5. У таблиці 3.2 не вказані одиниці виміру критерію «Режим навчально-тренувальної роботи з навчальними групами». Це суттєво ускладнює сприйняття інформації.

Також при ознайомленні з дисертацію виникли деякі питання, що потребують уточнення, а саме:

1. Які науково метричні бази були використані для аналітичного огляду літератури? Які ключові слова застосовані для пошуку?

2. У чому полягають основні переваги розвитку рукопашного бою в Узбекистані? Чи передбачені в цій країні фінансові важелі для заохочення спортсменів?

3. У розділі 3 проаналізовано структуру підготовки у рукопашному бої у Узбекистані та Польщі, тобто у Європі та Азії. Яка система, на вашу думку, є найбільш вдалою і чому?

4. У таблиці 4.20 наводиться аналіз експертизи показників оцінювання техніко-тактичної майстерності спортсменів у рукопашному бою. Наводяться як кількісні, так і якісні показники. Як само оцінювалися показники, що не мали кількісного відображення?

5. При аналізі навчальних програм для ДЮСШ ви вказуєте скасування груп спортивно-оздоровчої підготовки як недолік. Які можливі наслідки цих змін у підготовці?

6. У розділі 7 ви обґрунтовуєте систему поясів у рукопашному бою. Чи є суттєві відмінності розробленої системи від аналогічних систем у інших єдиноборствах?

Необхідно зауважити, що наведені зауваження та запитання мають дискусійний характер та суттєво не впливають на науковий і методологічний рівень дослідження, не знижують його загальної позитивної оцінки і спрямовані на подальше вдосконалення наукових здібностей її автора.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота роботи **Радченка Юрія Анатолійовича** на тему: **«Теоретико-методичні основи системи оцінювання підготовленості юних спортсменів у єдиноборствах (на матеріалі рукопашного бою)»** є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, практичну та теоретичну значущість, відповідає вимогам МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними

згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.) і «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197), а її автор **Радченко Юрій Анатолійович** заслуговує присудження ступеня доктора наук за спеціальністю 24.00.01 - Олімпійський та професійний спорт.

Офіційний опонент,
завідувач кафедри спортивної
медицини та гігієни Харківської
державної академії фізичної
культури, доктор медичних наук,
професор

Леонід ПОДРІГАЛО

Проректор з науково-педагогічної
роботи Харківської державної
академії фізичної культури, доктор
наук з фізичного виховання та
спорту, професор

Олег ОЛЬХОВИЙ